דבראי לגואי ודגואי לבראי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו [א] **או אינו אלא מזבח** [ב] **של עולה יהא ליסוד מי כתיב אל יסוד העולה אל יסוד מזבח העולה כתיב אי הוה כתיב אל יסוד העולה הוה אמינא בזקיפה** [ג] **אל יסוד השתא דכתיב אל יסוד מזבח העולה** [א]**אגגו דיסוד א"ר ישמעאל גג יסוד למה לי קרא ק"ו הוא ומה** [ד] **שירי חטאת שאינה מכפרת טעונה גג יסוד תחלת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה גג יסוד אמר רבי עקיבא ומה** [ה] **שירי חטאת שאין מכפרין ואין באין לכפר טעונה גג יסוד תחלת עולה שמכפרת ובאה לכפר אינו דין שטעונה גג יסוד אם כן מה ת"ל אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה מאי בינייהו אמר רב אדא בר אהבה שירים מעכבים איכא בינייהו מר סבר מעכבי ומר סבר לא מעכבי** [ו]**רב פפא אמר דכולי עלמא** [ב]**שירים אין מעכבים והכא במיצוי חטאת העוף מעכב קא מיפלגי מר סבר** [ג]**מעכב ומר סבר לא מעכב תניא כוותיה דרב פפא** [1]**ואת כל** [ז] **(הדם) [הפר] ישפך מה ת"ל הפר** [ג]**לימד** [ד]**על פר יום הכיפורים שטעון מתן דמים ליסוד דברי** [ז] **רבי אמר רבי ישמעאל קל וחומר ומה אם מי שאין נכנס דמו** [ח] **לפנים חובה טעון יסוד מי שנכנס דמו לפנים חובה אינו דין שטעון יסוד אמר רבי עקיבא ומה מי שאין דמו נכנס לפני ולפנים בין לחובה בין למצוה טעון יסוד מי שנכנס דמו** [ט] **חובה לפני ולפנים אינו דין שטעון יסוד יכול יעכבנו ת"ל** [2]**וכלה מכפר את הקדש שלמו כל הכפרות כולן דברי רבי ישמעאל קל וחומר לפר כהן משיח (משעיר נשיא) מעתה ומה מי שאין נכנס דמו לפנים לא חובה ולא מצוה** [י] **טעון יסוד מי שנכנס דמו לפנים בין לחובה בין למצוה אינו דין שטעון יסוד יכול יעכבנו תלמוד לומר** [1]**ואת כל (הדם)** [יא] **[הפר] ישפך נתקו הכתוב לעשה** [יב] **ועשאו** [ג]**שירי מצוה לומר לך שירים אין מעכבין וסבר רבי ישמעאל מיצוי חטאת העוף מעכב והתנא דבי רבי ישמעאל** [3]**והנשאר בדם ימצה והנשאר** [יג] **ימצה**

דבראי לגואי. וא"ת הא אמר ר' עקיבא לקמן (דף פא:) דכל דמים שהכניס לפנים פסולין וי"ל דשירים אין מכפרין לרבי עקיבא ולא קרינן בהו לכפר בקודש: **גג יסוד למה לי קרא ק"ו.** הקשה ה"ר חייס לקמן פרק התערובת (דף פא.) אמרינן גבי דם חטאת שנתערב בדם עולה דפליגי רבי אליעזר ורבנן אמר אביי לא שנו אלא תחילת חטאת ועולה אבל סוף חטאת ותחילת עולה דברי הכל מקום עולה מקום שיריס פירוש דאם נתערבו שירי חטאת בתחילת עולה לכולי עלמא יתנס למטה מן החוט דמקום תחילת מתן עולה כשר לשירי חטאת ויזרקס לקיר המזבח ומאליהם שותתין ליסוד ואין כאן שנוי מקום א"ל רב יוסף הכי אמר רב יהודה שיריים צריכין אילטבא פירוש שיפסכס על גג היסוד ממס העשוי כאילטבא ולא יזרקס לקיר הזקוף כמשפט עולה דמשמע לה] דעולה אינה טעונה גג יסוד וי"ל דהאי דבעינן הכא בתחילת עולה גג יסוד לא אתא אלא למעוטי אמה אדמה לו] התחתונה של מזבח שמן הארץ עד הכניסה אבל קיר הזקוף של לו] מעלה עד היסוד פשיטא דעדיף (בעולה) מגג יסוד ממש דחוזה עדיף משום דבעינן שתי מתנות שהן ארבע: **לימד על פר יוה"כ שטעון מתן דמים ליסוד.** לעיל פרק בית שמאי (דף מ:) גבי ועשה לפר כאשר עשה לדשן סמיכה ושירי הדם בפר יוה"כ ותימא להאי תנא לה] סמיכה מנא ליה ושם ד) פירשנו: **ומה מי שאין נכנס דמו לפנים חובה.** תימה מה לפר כהן משיח שכן מכפר על עבירת מצוה ידועה כדפריך לעיל פ' בית שמאי (דף מ:) וי"ל דסמיך אהאי דאתי בקל וחומר משעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו: **יכול יעכבנו.** תלית לן למימר טרם וכתב לה קרא כל כמה דאיכא למידרש: דגג יסוד אתי בק"ו דדבר הטעון יסוד הוי בגג יסוד מק"ו דשירי חטאת שאינן מכפרין ומ"מ כשהן טעונין יסוד הוי בגג יסוד, תחלת עולה שמכפרת אינו דין שהטעונה יסוד הוי בגג יסוד. והשתא ניחא דליכא למימר [תחילת] חטאת תוכיח, דמה לחטאת שאינה טעונה יסוד כלל, תאמר בעולה שטעונה יסוד מקרא כלא ק"ו, קל"ו לא הוי כי אם לגלות דיסוד דקרא הייט גג יסוד. וגם ניחא הא"ל דלקמן דבכור ומעשר דלא מצי ליף להו משירי חטאת לעיקר יסוד ולכך ליף להו זריקה זריקה מעולה, וה"ק לכל הקרבנות דלא כתיב בהו לא יסוד ולא קרבנות דליפינן להו בגו"ש זריקה זריקה מעולה. א"ת תחילת עולה עצמה תוכיח, אלא כתר דילפינן עיקר יסוד שלה מעשירי לאיכא למימר חטאת תוכיח. ואמר מורי דסובר רבינו חיים דכמו שאין לדון ק"ו מחטאת כדפי' כמו כן אין לעשות שום תוכיח מחטאת לגבי עיקר יסוד, ולאי דילפינן עיקר יסוד בעולה ילפינן אפיר בגג יסוד דאין זה רק גילוי מילתא, אבל אין לדמות אל שום קרבן בחטאת ואין להשיב מחטאת אל שום קרבן לפי שחטאת אינן מלוק משאר קרבנות שדמה למעלה דלדשין מאותה דמה למעלה ואין אחר דמה למעלה, ואי מייריי הכא בחטאת השוה לדמה למטה דקתאמר רב פפא בסמוך מ"מ אינן אלא חטאת השוה אל שום קרבן בחטאת אינן אלא בשהיה בכלי כשאר קרבנות. וא"ת אכתי ליקס אחיות בכור ומעשר משירי עולה בק"ו. וי"ל דלא גמריגן שום מתן אחיות [דמים] משירים אל קרבן אחר רק משירי קרבן עצמו כמו שפר' רבינו חיים דילפינן אחיות עולה משעירים. וכי פי' מורי לפי שיטת רבינו חיים. וא"ת קשה דלקמן קאתר גבי הייא דבכור ומעשר דיליף להו מעולה וגופיה מגגן דכתיב גם יסוד של מזבח העולה, ומאי קאמר והא מוקמינן ליה להאי קרא בשירים ואחיות עולה ופקא לן בק"ו כדפי'. ובקונטרס פי' לקמן דחדא מיניייהו נקט, כלומר דכתיב אל יסוד מזבח העולה דמיניה נפקא לן שירים ואחיות עולה מק"ו ופקא אלא קיצר הלשון. ודוחק. לכך נראה לריב"א דלעולם דעבינן גם אחיות עולה ליסוד מהאי קרא ופיה דאל יסוד מזבח העולה דהא דמוקמינן ליה בשירים דעולה בשמעתין הייט גם לשירים, דלעולם אין לזאיית הפסוק ממשמעותו דאייריי בעיקר מתן דם דעולה כנגד היסוד, אלא שע"י יתורא דמזבח מוקמינן ליה גם בשירים כדמשמע לישנא דתלמודא. והשתא ניחא דלקמן מייתי אחיות עולה ליסוד מקרא דאל יסוד מזבח העולה כדפי' דאין מקרא אין מידי פשוטו, וה"פ דלעיל אי אינו אלא למזבח של עולה כלומר לומר אחיות מתן דם של עולה דוקא ולא לשירים משום דלעולם עיקר קרא מייריי אף באחיות עולה ולא נפקא לן מק"ו משום דאיכא למימר אחיות תוכיח, דמק"ל אל יסוד מזבח העולה דמ"מ אחיות מתן דם דעולה (שטון ת' מהר"פ ז"ל): **הוה אמינא אזקיפה דיבור.** השתא דכתיב אל יסוד המזבח משמע יסוד שהוא דומה למזבח (דמזבח) דמשמע הכא הייט גג של יסוד. ואזקיפה (דמזבח) דמשמע הכא הייט אזכרת אחיות אחיות דעולה בעניינא אחר שנן אחרת עד הכניסה כו' עד יסוד מקרייא [ב] אבל הזקיפה שהיא מן הגג עד חוט הסיקרא לא משמע דאחרינה דהא מוכח לקמן (דף פפ.) דשם מקום אחיות העולה ולא על גג היסוד ממש (תו"א): **אמר** ר' ישמעאל (על) גג היסוד כו'. לעיל פ"ה דעיקר היסוד בתחילת [מתן] דם העולה ליפינן מק"ו דאחיות וגג יסוד [ג"כ] נפקא לן מהאי ק"ו, וכאן לא פי' כלום. וקשה לפ"ה כיון דעיקר יסוד מחטאת ליף ליכא למיפרך חטאת תוכיח שאייריי ליסוד ולא יתמיה דמה ליסוד רק על הקרבנות ונראה להר"ר חיים כו' [ב] ומיהו אכתי למקשא כו' ותירץ כו'. מ"מ קשה לפי' הר"ר חיים דמשמע דתחילת דמו דעולה נפקא ליה מק"ו דאחיות לא מתחילת דמו. לכך נראה לריב"א דבין תחילת דם ובין שירים נפקא דטעונים יסוד מפשטיה דקרא כדאמרה לקמן, וק"ו לא איתעריך בי פס לגג יסוד ומגמודא לא דייק כו' [ג] (תוס' אחרות): **ואת** בל דם הפר כו'. פ"ה דהפר מייתר דה"מ למיכתב כו'. וא"ת מיפוק ליה מדאתקיש לפר העלם ובפר העלם כתיב יסוד, וי"ל דלא מיתקיש אלא לעבודות המעכבות כפרה כדאמר בפ' ב"ש (לעיל מ.), וא"ת מ"מ מיפוק לי מוקן ועשה דליף מיניה שירים דתם, וי"ל דדרים ליה לקרבות, ואי"ת אי"ל דוקן ועשה אתא לקרבות, ואי"ת אי"ל דאיתקיש לפר העלם אלא לעבודות המעכבות הכפרה, וי"ל דמדכתיב וסמך ידו על ראש הפר בפר כהן משיח דהוי ליה למיכתב וסמך ידו על ראשו מה ת"ל לפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה. וא"ת יותרת וב' הכלליות בפר יוה"כ מנ"ל, [וי"ל] מכל מקום פר יוה"כ, אבל בהיקש לא ידעינן אלא העבודות המתוכות בענין: **ומה** מי שאין נכנס בו' דיומה אתאי לא מייתי ק"ו דאפיק ב"ש (דף מ:) ומה במקום שלא השוה מעשים כו', וי"ל דמהאי ק"ו לא מצי למילף הכא דבר חדש דלא משמע מהתם אלא דבר המפורש בהם, ומהאי דהכא תחיב טפי דמילף דבר חדש. וא"ת מ"מ הא ק"ו אתאי לא מייתי התם, וי"ל דמהאי ק"ו לא משמע לא מילף מן חומרת ולעיל בעי למילף נמי אתאי לא מייתי ק"ו דפקיר ב"ש (דף מ:) ומה במקום שלא השוה מעשים כו', וי"ל דמהאי ק"ו לא מצי למילף הכא דבר חדש דלא משמע מהתם אלא דבר המפורש בהם, ומהאי דהכא תחיב טפי דמילף דבר חדש. וא"ת מ"מ הא ק"ו אתאי לא מייתי התם, וי"ל דמהאי ק"ו לא משמע לא מילף מן חומרת ולעיל בעי למילף נמי קולא לגבי אינו אלא לגבי אינו אלא לגבי אינו אל

אותה שנתן דמה למעלה ולא אותה שנתן דמה למטה. וא"ת א"כ היכי פריך לעיל בריש בית שמאי (דף לח.) אימא וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה [לה] וי"ל דהוה דריש אותה לדרשא אחריתי כדדרשינן לעיל בפ"ק (דף י:) אותה [לו] למעלה ולא אחרת למעלה א"נ הוה מפרש אותה יאכלנה אבל למטה לא יאכלנה ולעולם כיפר ולא שייכא כאן ההיא [לז] דשמואל (לעיל ד' כו:) **דכיון שהגיע דם** [לח] למזבח נתכפר: **מה דמים האמורים למטה אם נתנן למעלה לא כיפר.** פירש בקונטר' דבחטאת העוף כתיב היא שאם שינה בה פסלה ותימה הא [לט] בבהמה נמי כתיב היא ומימה כמו כן שאם שינה בה פסלה:

תאמר בניתנין למעלה שסופן למטה. תימה [מ] מעולת העוף שסופן למטה ותנן לקמן בפ' חטאת העוף (דף סו.) עשאה למטה כמעשה כולן פסולה ומיהו היא גופה לא ידעינן מנא לן:

ושאינו נשאר. כלומר אם יצא כל הדם בהזאה אין לריך מיצוי: **הא' פנא סבר שיריים מעכבין** גרסינן: **המחטא אותה** [מא]. הזורק את דמה ובכללה דזאת תורת החטאת כתיב. אותה מיעוטא היא אם מחטא [מב] את דמה כהלכתו שכתבתי לך בה [מג] קרנות דהיינו למעלה הוא דהואי חיטוי ונאכלת אי לא לא: **וכי מאין באת.** להכשיר שנזקקת להכיא מקרא לפסול: **ישפך.** שפיכה [מד] אחת ונאמר והבשר תאכל: **נאמרו דמים למטה.** מחוט הסיקרא בחטאת העוף והזה מדם החטאת (ויקרא ה) ודרשינן ליה לקמן (דף סד:) זה קיר התחתון: **ונאמר דמים למעלה.** בחטאת בהמה: **מה דמים האמורים למטה שנתנן למעלה לא כיפר.** דהא כתיב בהזאתו חטאת היא שאם שינה בה פסול דהכי אמרינן לקמן (דף סו.) עשאה למעלה כמעשה כולן פסול: **שכן סופן למטה.** שירים [מה] ניתנין ליסוד: **שסופן לחוץ.** שפיכת שייריהם: **ואם עשאן בפחילה בחוץ לא כפר.** דעיכובא כתיב בהו כדרבינא [מו] מועשה כאשר עשה: **שאין מוזה הפנימי ממרקן.** שאין שם גמר מתן דמיה שעודן לריכין עבודה אחת [מז] הילכך חמירי ולקמן מפרש ומאיל מאי היא: **תאמר בניתנין למעלה** [מח] **בקרנות שממרקות אותו.** שהוא גמר מתן דמיהם לעבב דהא לכולי עלמא שייריהם החיצונים לא מעכבי הילכך לא חמירי ויכשרו למטן להכי איצטריך אותה: **מאי שכן אין מוזה הפנימי ממרק אותו** [מט] **[לאו].** דשפיכת שייריהם מעכבי בהו: **אמר ליה רבא.** לרמי בר חמא: **אי הכי.** דשייריהם מבחוץ [נא] מעכבי בהו כל שכן דאמתיא מקל וחומר ולא בעי קרא: **ומה דמים הפנימיים שסוף שייריהם חוכה לחוץ לעבב עשאן בפחילה בחוץ לו:** הכי גרסינן **אלא אין מוזה הפנימי ממרקן בלבד אלא פרכא.** דדמן טעון תחילת הזייה על הפרוכת הואיל [נב] וטעונין שתי עבודות בפנים חמירי לעבב מלעשות' בחוץ תאמר בניתנין למעלן שכן קרנות ממרקות את עבודותיהן העליונות ואין טעונין שתי עבודות [נג] אבל בשייריהם לא קאמר דליעבבו: **ה"ג ולא מכפר וגו'.** ולקמיה מפרש מאי קאמרי ומאי ביניהו: **מפני מה לא נאמר.** מפני מה לא נדרשנו בסדר מכתבו: **משמעות דורשין לו.** תרווייהו ללמד [נד] על המתנות שמעכבות קאמרי אלא מר משמע ליה הכי ומר משמע ליה הכי רבי עקיבא משמע ליה מדסיפא לרישא מדריש [נה] בכפרה דהיינו במתנות תלויה השלמה [נו] ושיריהם לא מעכבי ור' יהודה נמי שיריהם לא מעכבי אית ליה וה"ק מ"ט תדרשיה הכי דהשתא לא שמעינן מינה שכל מתנותיו מעכבות דאיכא למימר בכפרת מתנה אחת קאמר דומיא דחטאות החיצונות אלא דרוש הכי אם כלה הכל [נז] כמה שכתב הוא דכיפר ואם לא כלה כל מה שבעינן לא כיפר ולמדנו שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום ושייריהם לא מעכבי שאינן אמורין בעניין זה דגבי פר כהן משיח הוא דאיתרבי פר יום הכיפורים לשייריהם [נח] ולרבי יהודה איצטריך למילף עיכוב מתנות מהכא משום דאמר כי כתיבא חוקה בדבריהם הנעשין בגבולי לבן לפני ולפנים הוא דכתיב: **שייריהם מעכבי איכא ביניהו.** ולרבי עקיבא לא מעכבי וה"ק אם כיפר מה שאמור בעניין כלה דכתיב חוקה לעיכובא אבל שייריהם שאינה אמור בעניין לא מעכבי ואתא רבי יהודה למימר [נח] כלה כל צורכי עבודותיו ואף המלמדין לו ממקום אחר כיפר ואם לא כלה לא כיפר אם חיסר אחת מכל המתנות כו' ואפילו במתן [נט] יסוד משמע: **לדברי האומר שייריהם מעכבי כו'.** אם גמר מתנות כולן ונשפך הדם מביא פר אחר ומתחיל (נ) **בהיכל כדי שיהו לו שייריהם דאע"ג דאמרי'** [ס] גמר מתנות מבפנים [סא] **ונשפך הדם מביא פר אחר ויתחיל בפרכת גמר מתנות שעל הפרכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל במזבח ואין לריך להתחיל עבודה שהשלים שכולן כפרה בפני עצמן לדברי האומר שייריהם מעכבין ולא** [לא] **אמרי' אם גמר מתנות מזבח הפנימי ונשפך הדם יביא אחר ושפוך על יסוד החיצון דאם כן לאו היינו שייריהם אלא במזבח** [לב] **יתחיל שיעשו שייריהם ויספיקם בחוץ אלא לרבי יהושע בן לוי איכא למאן דאמר שייריהם מעכבין: אמר ר' יוחנן מי ליה לר' יהושע בן לוי איכא למאן דאמר שייריהם מעכבין: והא אמר רבי יוחנן.** בפרק השוחט (לקמן דף קיא.): **תנא רבי נחמיה כדברי האומר כו'.** דקתני רבי נחמיה אומר שיריהם שהקריבו [לג] בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן עליה תנא רבי נחמיה למילתיה כדברי האומר שייריהם מעכבין אלא לרבי יוחנן נמי איכא דאית ליה הכי אלא מאי מאי משני [לד] עלה דרבי יוחנן כי מוקמן לה כר' יהושע בן לוי מבעית לשנויי אדרבי יוחנן לדברי האומר דקאמר אתנאי אחרים קאי ולא אהני תנאי דלעיל קאי אדרבי יהודה ורבי עקיבא הכא נמי איכא למימר דרבי יוחנן הוא דאמר שייריהם מעכבים איכא ביניהו והא דקאמר רבי יהושע בן לוי לדברי האומר לאו אהני תנאי קאי: **מתני' אלו הן חטאות ליבור. שאנו לריכים להזכירם שהרי הפנימיות פר העדה ושעירי עבודת כוכבים כבר נשנו** [לעיל מז.]: **שעירי ראשי חדשים ושל מועדות. שהן על מזבח החיצון: שחיטתן בצפון.** שהרי למדנו בבנין אב לכל חטאות: **ארבע מתנות כו'.** כדילפינן מקרנות קרנות בפרק בית שמאי (לעיל לז.): עלה

מר משמע ליה מתנות שהשלמה תלויה בהם אם כיפר כילה אע"פ [אלא] עשה שיריה, דשיריה [לא] מעכבי. ורבי יהודה נמי [כו'] עד לשיריה [בלשון בהלכתא בהלכתא דרשינן]. ור"ע למילף עיכובא הכא לא איצטריך [דהא] כתיב מוקה לעיכובא, [ור"ע] לטעמיה דאמר כי כתיב מוקה כו': **תוד"ה תאמר** וכו' **עשאן למטה במעשה כולן פסולה.** וי"ל דחטאת העוף נמי לא ידעינן רק מקרא דהכא דאותה דגבי חטאת בהמה וכיון דגבי חטאת העוף שסופה כו' (שם מ):

כה א מיי' פרק ב' מהלכות פסה"מ הלכה ח:
כו ב ג מיי' שם הלכה ח:
כז ד מיי' שם הלכה ג:
כח ה מיי' פרק ה' מהלכות מעה"ק הלכה ז:

תורה אור השלם

1. הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בְּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד:
ויקרא ו, יט
2. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל:
דברים יב, כז
3. וְכִלָּה מִבֵּפַר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשָּׂעִיר הַחָי:
ויקרא טז, כ

מוסף רש"י

ישפך. שפיכה אחת משמע, מדלא כתיב קציב דילפינן מינה שתי מתנות שהן אחדע (לעיל לו:) **וכלה מכפר.** קרא יתיתיה, דלא הוה ליה למיכתב אלא והקריב את השעיר החי: **אם כיפר.** כפרה המעכבת בשאר מקומות כגון מתנת דמים, מתן שבע ומתן ד': **כלה.** אע"פ שלא שפך שייריה ליסוד מזבח חיצון: **מפני מה לא נאמר.** מפני מה לא נדרוש המקרא בסדר מכתבו ונאמר אם כילה הכל אפילו שפיכת שייריה כיפר (לעיל מ.). מי מעכב על דיניו שלא נדרוש בלשון זה אם כלה כפר ואם לא כלה לא כפר (יומא ס:) **משמעות דורשין.** לשון משמעות המקרא דורשין (סנהדרין עו:) **שירים מעכבין איכא בינייהו.** ר' עקיבא סבר שיריים לא מעכבי, והכי קאמר אם כפר עיקר המתנות כלה אפילו לא שפך שיריה, וה' יהודה סבר מעכבי והכי קאמר אם כלה הכל אז כפר ואם לא כלה הכל אין הכפרה של מתנות כפרה (יומא ס:): **שיריה.** שפיכת שיריה (לעיל מב:) **תנא ר' נחמיה כו'.** כפרק השוחט והמעלה בחוץ דקאמר ר' נחמיה התם שיני הדם שהקריבן בחוץ חייב, אלמא עבודה הן בפנים וקרינן בהו ולא פחות אהל מועד לא יניחנו וגו' וגבכת (יומא שם):

שיטה מקובצת

מה דמים האמורים למטה כו'. פ"ה בחטאת העוף כתיב היא. ותימה כו'. [כמתוי בתוד"ה מה] ועוד קשה מאי קאמר שכמו שמתנה אחת כיפר כך הייתי אומר בניתנין למעלה שנתנו למטה כיפר, וכי מה ענין זה לזה. לכך נראה לריב"א דה"פ וכי מאין באתה מודם זבחיך יפוך דמשמע בשתנה אחת בשפיכה אחת וה"ה דמשמעי קרא בכל הזבחים אפי' בחטאת דכתיב היא יפוך דהייט משמע למטה דשפיכה על היסוד דלשון שפיכה משמע שפוך על גבי דבר אחר הייטו על גבי יסוד והייטו למטה, ומתמה אמי קרא הייתי אומר שנתנו למטה כיפר ולא משום שנתנה זה לנתיבה בתנה אחת, על כן איצטריך אותה למעלה ולא למטה. ומוחר ואומר דין הוא כלומר איכא פסול בלא פסוק מטעם דנאמרו דמים כו' נתנו למעלה לא כיפר לא מפני מישהו הוא אלא מסברא סיון שהיה את המאמרים אף דמים האמורים כו'. ומורי אמר דלא קשה מידי דיש כתיב קודם ממן דמים ולא לאיריב"ש מהיא דשעיר נשיא דאותה היא כתיב קודם ממן דמים ולא שייך לומר שאם שיה קודם ממן דמים פסול דלא משמעי בענין דם אבל היא דחטאת העוף כתיב גבי ממן דם (מהר"פ): **משמעות** דורשין איכא בינייהו. גירסת רש"י דמהר"פ, ותרווייהו אית להו דשיריה לא מעכבי וסברי שכל המתנות מעכבות, אלא

ל) רש"י ד"ה משמעות דורשין וכו' פר יוה"כ לשייריה הם"ד וא"כ מ"ש שייריה מעכבי וכו' מכל המתנות כו' ולר' יהודה אינטריך למילף וכו' לפני ולפנים הוא לכתיב ולפי' במתן יסוד משמע: **(כ)** ד"ה לדברי האומר וכו' ומתחיל במזבח כדי שיהו לו שייריה:

גליון הש"ם

[גמ' אמר רמי בר חמא האי תנא סבר שיריים מעכבי. עי' לעיל דף מב ע"ב בתוס' ד"ה הא כמ"ל וכו']:

שינויי נוסחאות

א) ל"ל נתנן (*ש"מ): **ב)** ל"ל אמרת בניתנין למטה שכן אין סופן למעלה תאמר בניתנין למעלה שכן סופן למטה דמים הפנימיים יוכיחו שסופן לחוץ ואם נתנן בתחלה בחוץ (והשאר לימא) (ש"מ. וכעי"ז בכל כתה"י): **ג)** ל"ל שכן סופן למטה כו' הפנימיים יוכיחו שכן סופן להיות בחוץ (גליון): **ד)** תאמר בניתנין למעלה שכן קרנות (כתה"י וכ"ה ברש"י): **ה)** בש"מ נוסף הואיל וקרנות ממרקין אותן: **ו)** ל"ל דמה (שמכ"י וב"ש): **ז)** ל"ל אלא (כי"צ וש"מ): **ח)** ומה דמים הפנימיים שסופן (כי"צ וכ"ה ברש"י): **ט)** ס"ל כדתנו רבנן (ש"מ): **י)** גילקוט אימא דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני (הגרי"ב). ובקר"ל דחק גיר' זו עי"ש: **יא)** מעכבין איכא בינייהו דא"ר (כי"מ וק' ושמכ"י). [בד' וילנא לליכו הגהה זו שלא במקומה]: **יב)** אותה בחטאת בהמה כתיב כך גירסת מהר"פ (ש"מ): **יג)** ל"ל חיטא (*שמכ"י): **יד)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **טו)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **טז)** ל"ל שייריהן (כתה"י וד"ו): **יח)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **יט)** למעלה שכן קרנות ממרקות אותן (כתה"י, וכעי"ז בש"מ). ולתה לות ד: **כ)** אותן לאו אלא שיריים. כלומר דשיריים ממרקין אותן אלמא דשפיכת שייריהם (ש"מ וכעי"ז בכ"י) ולתה לות ז': **כא)** ל"ל שבחוץ מעכבי בהו בדמים הפנימיים כל שכן כו' (*ש"מ): **כב)** ל"ל והואיל (*ש"מ): **כג)** עבודות למעלה אבל (*ש"מ): **כד)** ללמד שכל המתנות מעכבות קאמרי (ע"פ כתה"י וש"מ וב"ש): **כה)** מידריש הא"ק בכפרה (ש"מ): **כו)** ל"ל השלמה (*ש"מ): **כז)** הכל כל מה שכתוב הוא (כי"פ): **כח)** למימר אם כלה (*ש"מ): **כט)** מתן יסוד במשמע ל"ל (*ש"מ): **ל)** ל"ל בשפנים (*ש"מ): **לא)** ל"ל לא (כתה"י, ד"ו וגליון): **לב)** במזבח שבהיכל יתחיל כדי שיעשו השאר שיריים וישפכם כו' (ש"מ וב"ש): **לג)** ל"ל שהקריבן (*ש"מ): **לד)** תשני עלה כו' מוקמת לה כריב"ל מי לא בעית לשנויי כו' (כי"י): **לה)** בשמכ"י נוסף והא ממעט למטה מאותה: **לו)** אותה דמה למעלה (ש"מ): **לז)** ל"ל ההיא (ש"מ). ופסר להגיה ולא סבירא כאן ההיא דשמואל (בה"ז וע"ש). ועי' מ"ש. [בד"ו שיצא במקום שייכא]: **לח)** דם לאויר מזבח נתכפרו בעלים (ע"פ כי"א וב'): **לט)** בחטאת בהמה נמי כתיב בשעיר נשיא היא ונימא כל"ל (ש"מ): **מ)** תימה בלילך מעולת העוף שסופה כו' כל"ל (ש"מ):

מסורת הש"ס

מא) ת"כ צו פרש' ד ה"ג, **מב)** לעיל לז: מנחות מד:, **מג)** ירושי' יומא פ"ה ה"ו, **מד)** יומא פ: ולעיל מ. ת"ס אחרי פרש' ד ה"א, ירושי' שם, **מה)** לעיל לח. לט. סנהדרין ד:, **מו)** [יומא ס:] ר"ה כ: מו"ק ז: יבמות צד: נזיר מג. ב"מ כז. סנהדרין עה. שבועות יט., **מז)** [מנחות טז:], **מח)** [יומא ס: לעיל מב: לקמן קיא. מנחות טח:, **מט)** לעיל לט., **נ)** יומא ס.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משמעות דורשין וכו' פר יוה"כ לשייריה הם"ד וא"כ מ"ש שייריה מעכבי וכו' מכל המתנות כו' ולר' יהודה איצטריך למילף וכו' לפני ולפנים הוא לכתיב ולפי' במתן יסוד משמע: **(ב)** ד"ה לדברי האומר וכו' ומתחיל במזבח כדי שיהו לו שייריה:

שינויי נוסחאות

מ) ל"ל נתנן (*ש"מ): **נ)** ל"ל אמרת בניתנין למטה שכן אין סופן למעלה תאמר בניתנין למעלה שכן סופן למטה דמים הפנימיים יוכיחו שסופן לחוץ (והשאר לימא) (ש"מ. וכעי"ז בכל כתה"י): **נא)** ל"ל שכן סופן למטה כו' הפנימיים יוכיחו שכן סופן להיות בחוץ (גליון): **נב)** תאמר בניתנין למעלה שכן קרנות (כתה"י וכ"ה ברש"י): **נג)** בש"מ נוסף הואיל וקרנות ממרקין אותן: **נד)** ל"ל דמה (שמכ"י וב"ש): **נה)** ל"ל אלא (כי"צ וש"מ): **נו)** ומה דמים הפנימיים שסופן (כי"צ וש"מ): **נז)** ס"ל כדתנו רבנן (ש"מ): **נח)** בילקוט אימא דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני (הגרי"ב). ובקר"ל דחק גיר' זו עי"ש: **נט)** מעכבין איכא בינייהו דא"ר (כי"מ וק' ושמכ"י). [בד' וילנא לליכו הגהה זו שלא במקומה]: **ס)** אותה בחטאת בהמה כתיב כך גירסת מהר"פ (ש"מ): **סא)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **סב)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **סג)** ל"ל שייריהן (כתה"י וד"ו): **סד)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **סה)** למעלה שכן קרנות ממרקות אותן (כתה"י, וכעי"ז בש"מ). ולתה לות ד: **סו)** אותן לאו אלא שיריים. כלומר דשיריים ממרקין אותן אלמא דשפיכת שייריהם (ש"מ וכעי"ז בכ"י) ולתה לות ז': **סז)** בשחוץ מעכבי בהו בדמים הפנימיים כל שכן כו' (*ש"מ): **סח)** ל"ל והואיל (*ש"מ): **סט)** עבודות למעלה אבל (*ש"מ): **ע)** ללמד שכל המתנות מעכבות קאמרי (ע"פ כתה"י וש"מ וב"ש): **עא)** מידריש הא"ק בכפרה (ש"מ): **עב)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **עג)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **עד)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **עה)** ל"ל בשפנים (*ש"מ): **עו)** ל"ל לא (כתה"י, ד"ו וגליון): **עז)** במזבח שבהיכל יתחיל כדי שיעשו השאר שיריים וישפכם כו' (ש"מ וב"ש): **עח)** ל"ל נתנן (*ש"מ): **עט)** ל"ל דמה (שמכ"י): **פ)** ל"ל אמרת בניתנין למטה שכן אין סופן למעלה תאמר בניתנין למעלה שכן סופן למטה דמים הפנימיים יוכיחו שסופן לחוץ (והשאר לימא) (ש"מ. וכעי"ז בכל כתה"י): **פא)** ל"ל שכן סופן למטה כו' הפנימיים יוכיחו שכן סופן להיות בחוץ (גליון): **פב)** תאמר בניתנין למעלה שכן קרנות (כתה"י וכ"ה ברש"י): **פג)** בש"מ נוסף הואיל וקרנות ממרקין אותן: **פד)** ל"ל דמה (שמכ"י וב"ש): **פה)** ל"ל אלא (כי"צ וש"מ): **פו)** ומה דמים הפנימיים שסופן (כי"צ וש"מ): **פז)** ס"ל כדתנו רבנן (ש"מ): **פח)** בילקוט אימא דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני (הגרי"ב). ובקר"ל דחק גיר' זו עי"ש: **פט)** מעכבין איכא בינייהו דא"ר (כי"מ וק' ושמכ"י). [בד' וילנא לליכו הגהה זו שלא במקומה]: **צ)** אותה בחטאת בהמה כתיב כך גירסת מהר"פ (ש"מ): **צא)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **צב)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **צג)** ל"ל שייריהן (כתה"י וד"ו): **צד)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **צה)** למעלה שכן קרנות ממרקות אותן (כתה"י, וכעי"ז בש"מ). ולתה לות ד: **צו)** אותן לאו אלא שיריים. כלומר דשיריים ממרקין אותן אלמא דשפיכת שייריהם (ש"מ וכעי"ז בכ"י) ולתה לות ז': **צז)** בשחוץ מעכבי בהו בדמים הפנימיים כל שכן כו' (*ש"מ): **צח)** ל"ל והואיל (*ש"מ): **צט)** עבודות למעלה אבל (*ש"מ): **ק)** ללמד שכל המתנות מעכבות קאמרי (ע"פ כתה"י וש"מ וב"ש): **קא)** מידריש הא"ק בכפרה (ש"מ): **קב)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **קג)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **קד)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **קה)** ל"ל בשפנים (*ש"מ): **קו)** ל"ל לא (כתה"י, ד"ו וגליון): **קז)** במזבח שבהיכל יתחיל כדי שיעשו השאר שיריים וישפכם כו' (ש"מ וב"ש): **קח)** ל"ל נתנן (*ש"מ): **קט)** ל"ל דמה (שמכ"י): **קי)** ל"ל אמרת בניתנין למטה שכן אין סופן למעלה תאמר בניתנין למעלה שכן סופן למטה דמים הפנימיים יוכיחו שסופן לחוץ (והשאר לימא) (ש"מ. וכעי"ז בכל כתה"י): **קא)** ל"ל שכן סופן למטה כו' הפנימיים יוכיחו שכן סופן להיות בחוץ (גליון): **קב)** תאמר בניתנין למעלה שכן קרנות (כתה"י וכ"ה ברש"י): **קג)** בש"מ נוסף הואיל וקרנות ממרקין אותן: **קד)** ל"ל דמה (שמכ"י וב"ש): **קה)** ל"ל אלא (כי"צ וש"מ): **קו)** ומה דמים הפנימיים שסופן (כי"צ וש"מ): **קז)** ס"ל כדתנו רבנן (ש"מ): **קח)** בילקוט אימא דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני (הגרי"ב). ובקר"ל דחק גיר' זו עי"ש: **קט)** מעכבין איכא בינייהו דא"ר (כי"מ וק' ושמכ"י). [בד' וילנא לליכו הגהה זו שלא במקומה]: **קי)** אותה בחטאת בהמה כתיב כך גירסת מהר"פ (ש"מ): **קא)** ל"ל בד' קרנות (ש"מ): **קב)** ל"ל בשפיכה (*ש"מ): **קג)** ל"ל שייריהן (כתה"י וד"ו): **קד)** ל"ל אחורת (*ש"מ): **קה)** למעלה שכן קרנות ממרקות אותן (כתה"י, וכעי"ז בש"מ). ולתה לות ד: **קו)** אותן לאו אלא שיריים. כלומר דשיריים ממרקין אותן אלמא דשפיכת שייריהם (ש"מ וכעי"ז בכ"י) ולתה לות ז': **קז)** בשחוץ מעכבי בהו בדמים הפנימיים כל שכן כו' (*ש"מ): **קח)** ל"ל והואיל (*ש"מ): **קט)** עבודות למעלה אבל (*ש"מ): **קי

עלה בכבש ופנה לסובב. מפני שדמה ניתן למעלה על הקרנות ובאלכסן צריך לעמוד על גבי סובב אבל בכל שאר הדמים שהן התחתונים [יד] מן החוט ולמטה [טו] ובקרן זוית המזבח עומד על הרצפה וזורק מן הכלי למזבח וכל מקום שיגיע למזבח כשר: **ובא לו לקרן דרומית מזרחית.** שבה הוא פוגע ראשון כדקיימא לן לקמן (דף סב:) כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין והכבש בדרום וכשעולה בו ופניו למזבח הוי ימינו למזרח ובא [טז] לימינו למזרח ובא לאותו קרן והולך ומקיף בסובב דרך ימין ופניו למזבח מן הדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב דהיינו דרך ימין: **על יסוד דרומית.** בגמרא יליף לה: **לפיס מן הקלעים.** לפי שבמשכן היו קלעים היקף לחצר אהל מועד ובמקום הקלעים היתה חומת העזרה בבית [יז] שלמה או בית עולמים ובחטאת כתיבא בחצר אהל מועד במקום קדוש תאכל [יח] **לזכרי כהונה.** דכתיב הכהן המחטא אותה [יט] (שם) לאפוקי נשיא שאינו ראוי לחיטוי ובוקע קרא גבי חטאת ואשם ומנחה כתיב [כ] כל זכר יאכל אותו: **בכל מאכל.** משום דקתני בפסח ואינו נאכל אלא לבני לקמן (דף טו:) תני בכולהו ובכל מאכל: **ליום ולילה.** כדלפיכן בפ' שלשי (לעיל דף לו.) ובשר זבח תודת שלמיו למדנו [כא] שנאכלת ליום אחד חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח [כב] ובקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב לא יניח ממנו עד בקר (ויקרא ז): **עד חצות.** סייג עשו חכמים לתורה להרחיק אדם מעבירה כדת כדתנן בברכות בפרק קמא (דף ב.) כל הנאכלין ליום אחד מצותן כו': **גמ' היכי עביד.** מתנת אנבא בקרן: **אמה אילך.** כשהוא עומד אצל זוית המזבח נותן בתוך אמה של מקצוע לאיזה רוח שירצה או לדרום או למזרח בקרן דרומית מזרחית וכן בכל קרן: **מחטא ויורד.** לשון הכתוב הכהן המחטא אותה (ויקרא ו): **אליבא דרבי אלעזר.** לקמן מייתי פלוגתייהו: **היא עצמה.** כלומר כל עצמה ועיקר מצותה אינו אלא שם: **דר"ע לא פליגי.** דלקן בעינן חובה [כג] דקרן כתיב ואמה על אמה ברוס אמה הנתון בראש המזבח בכל זוית וזוית בכל מקום שבה קרוי קרן: **כי פליגי אליבא דרבי.** דמכשר לה מחוט הסיקרא ולמעלה ואע"ג דלא בקרן: **מר סבר.** כי היכי דקרן הויא אמה על אמה אף כל שתחתיו כנגדו הוי קרן: **ומר סבר.** כיון דקרא לאו [כא] אקרנות ממש קפיד בשאר המזבח לא שייך לשון קרן אלא בחודה של זוית: **המיומנת שבימין.** אצבע הרגילה למלאכה ולא [כב] שאר אצבעות מוכנות להושיט ולטבל היינו שאצל, מיומנת אמנט"ר בלע"ז: **וחומר** [כג] **בגודלו ובאצבע קטנה.** מושך את הדם שבאצבע כלפי למטה שיפול כולו למזבח: **חומר.** לשון נחמרו בני מעיה [חולין דף טו.] דגוריי"ר בלע"ז: **ומחטא.** זריקת חטאת קרוי חיטוי כמו הכהן המחטא אותה: **לנגד חודה.** רבי היא דמכשר למטה מן הקרן להכי [כד] תנא לה בחודה: **בד"א.** דדמים העליונים כשירין למעלה מן החוט מיד: **בעולת העוף.** שנעשית למעלה כדאמרינן בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד:): **אבל חטאת בהמה.** דכתיב בה קרן בהדיא אינה נעשית כו': **והברזל.** מזבח: **ארבע אמות הוא דהוי.** בתמיה. וכי אין גובהו או רוחבו אלא ארבע אמות: **מקום קרנות ארבע.** כלומר הקרנות תופסין ארבע אמות במזבח דכל קרן אמה על אמה: **ומקום קרנות ארבע הוא.** בתמיה. והרי אין הקרנות אוכלין במזבח אלא שתי אמות מן המזרח למערב ושתים מן הדרום לצפון היינו שתים על שתים: **אלא.** על כרחך ה"ק קרא רשות קרנות ארבע כלומר שם רשות [כה] הקרנות תופסת למטה מהן ארבע אמות דהיינו עד החוט דכוליה הוי קרן [כו]: **הרשם.** כעין [כז] ליור מלוירת בקליעה של נחשת הויא בתמתיו [כח] של מזבח עשוי כנפה וגבוה עד חציו של מזבח: **הסורה נתנה מחילה.** מדקפיד אחצי מזבח: **אל יסוד המזבח.** האמור בחטאת החילוה: **או אינו אלא יסוד מערבי.** כדאשכחן בפנימיות לעיל אשר פתח אהל מועד וילמד סתום מן המפורש: **ינמד ירידתו מן הכבש.** בחילונות ושירי הדם בידו מיציאתו מן ההיכל [ושיריים הפנימיים בידו מה יציאתו מן ההיכל] ביסוד מערבי שהוא סמוך לו: **אף ירידתו מן הכבש.** נשפכין ליסוד דרומי שהוא סמוך לו: **זה וזה.** חילונים והפנימים: **סתום.** החילונים: **מפורש.** פנימים שכתוב בהן יסוד מערבי דכתיב אשר פתח אהל מועד: **מ"ט.** הא כתיב בפנימיים אל יסוד אשר פתח אהל מועד: **קסבר כוליה מזבח נצפון.** פתח ההיכל קאי ואין [כט] המזבח לפני הפתח כלום אלא אמה של יסוד דרומי אי נמי בצפון העזרה קאי [ל] והוו חמש אמותיו כנגד הפתח ואמה אחת מהן יסוד דרומי אישתכח דכי נפיק מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח [לא]. ואית דגרס כוליה פתח בדרום [לב] מזבח קאי והיא היא [לג] כל פתח ההיכל לדרומו של מזבח הוא:

תגא

א) יומא לח:, ב) כעי"ז קדושין כא: הוריות יב. חולין צא. קלד:, ג) לעיל י:, ד) מדות פ"ג מ"ח [ומנחות מ: בכורות יז:] ירושל' מע"ש פ"ה ה"א, ה) יומא נט. ת"כ ויקרא חובה פ"ט ה"ב, ו) תוספ' יומא פ"ג ה"ג, ז) [לקמן נח. סג:], ח) במדבר יח י, ט) פסחים ג. חולין פג. תמורה יד.

גליון הש"ס

גמ' **אף ירידתו.** עיין לקמן דף פז ע"א תוד"ה אבל:

שינויי נוסחאות

א) איתא להא בגא בזוהר פ' במדבר דף [קיח ע"ב] ולפי הסוד אשר מפרש שם דקדקו המקובלים דגרסינן בא לו לַקרן הלמ"ד בפתח, אע"פ שהוא סמוך למילת דרומית (מלא"ש): ב) ל"ל דרומי (ש"מ ופרי"ד). ועי' תוי"ט ל"ה דרומית: ג) כנגד קרן נמי קרן הוא (ש"מ): ד) ס"א וסומך. ס"א וחומר בגודלו מכאן ובאצבעו מכאן ומחטא. וכדמצ"ס ז"ל גרים כן בפ"ס מהל' מעה"ק ה"ז אלא שהוא כתב שם וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן וכו'. וע"עש (ש"מ). ועי' בכ"מ שם ועי' רש"ש ולק"ס: ה) וההריאל ולמעלה הקרנות ארבע ארבע אמות הוא (כי"ר א' וש"מ). בכ"מ ומההריאל. בכ"מ ור' ב' מהאריאל. ובפסוק ומהאריאל: ו) מקום קרנות ד', ומקום קרנות כו' כל"ל (*ש"מ): ז) נ"א חנא (*ש"מ). בכ"ל הונא: ח) בפרי"ד אל יסוד המזבח העולה. נ"א אל יסוד המזבח (כי"מ וק' ור"ב). וכ"ג רש"י, והוא בויקרא ד, לד: ט) תינוק וילמד סתום מן המפורש, ליתא בכל כתב"י וביומא נט ע"ל. ובדק"ס כתב שפיהו הוא והוגא בפיס: י) ל"ל מיציאתו (*שמכ"י וגליון): יא) נ"א ההיכל אינו נותן אלא בסמוך לו ואיזה זה זה יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש אינו נותן אלא בסמוך לו ואיזה זה זה יסוד בבית שלמה או נוספו ע"פ בה"י. והגלי"ב כמ"ש גורס בבית שילה. ועי' ל"ק ודק"ס: יח) אותה יאכלנה לאפוקי (כתה"י וש"מ): יט) למדנו לתודה (*ש"מ): כ) ל"ל משום דקרן (ש"מ): כא) נ"א תיכת לאו ליתא (גליון). [ולא נמצא נוסח זה של הגליון בכל כתה"י ודפו"י שבידינו. וע"כ]: כב) ל"ל בלא שאר אצבעות כלומר מוכנת להושיט ולטבל והיינו שאצל כו' (ש"מ וב"ש): כג) מדברי רש"י נראה דלא היה בגירסתו תיכות מלמעלה, מלמטה שלפנינו בגמ' (רש"ש ונ"ש). [וכש"מ הוסיף כאן תיכת למעלה. וכנכתה"י ליתא]: כד) להכי לא תנא (ש"מ וכתה"י). והגלי"ב ז"ל מיקן אפ"ה תנא לה בחודה: כה) ורשות (כתה"י, ד"ו וצ"ק). בכי"פ כלומר ורשות וכו'. אבל בשמכ"י מגיה רשות כלפינו: כו) ל"ל בקרן (כי"פ ושמכ"י): כז) כעין צינור מצודה בקליעה (כי"פ). [וכן מצודה בד"ו. ובדק"ס כתב שבד' פפד"מ נשתנש כלפינו]: כח) בתחתיתו (*ש"מ): כט) ואין מן המזבח (*ש"מ): ל) קאי רצפון העזרה מתחיל באמצע פתח ההיכל שהיה רוחב הפתח י' אמות והוו חמש אמותיו של המזבח כנגד הפתח ואחת מהן יסוד דרומי כל"ל (ע"פ שמכ"י, כי"ב וג', וב"ש): לא) בש"מ נוסף ורגילות הוא לצאת באמצע הפתח ומש"ה קרי פתח אהל מועד אמה של יסוד דרומי טפי מד' אמות הנשארות: לב) בדרום קאי (כתה"י, ד"ו רפ"ס וש"ח וב"ש). ולפנינו ע"פ כה"ר: לג) ל"ע דהא לאלי גירסא ע"כ מזבח בצפון ההיכל ולא בצפון העזרה. ול"ל דכוונת רש"י לפי' קמא אפשר למגרס ליה אבל לפירוש בתרא ולאי ל"ג ליה (חז"א סס"ז סק"ב): לד) חמש אמותיו כנגד הפתח ואחת מהן כו' (צ"ק): לה) הפתח רואה יסוד (ש"מ): לו) ל"ל היו (ש"מ): לז) ל"ל דתנן (צ"ק):

כוליה מזבח בצפון קאי. פירש בקונטרס בצפון פתח ההיכל קאי ואין מן המזבח לפני פתח ההיכל כלום אלא אמה של יסוד דרומית מ"ע בצפון העזרה קאי והוו חמש [לה] כנגד הפתח אחת מהן יסוד דרומי אישתכח דכי נפיק מן הפתח [לה] יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח וכלשון זה אחרון נראה דלקמן פרק קדשי קדשים (דף נח.) מוכח דלמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי אלא [לו] חמש אמות כנגד הפתח דהא תנן [לז] (תמיד דף טז.) מערכה שניה של קטרת היה משון מן הקרן כלפי לפון ארבע אמות מוקי לה כרבי יוסי דבעי לפני הפתח וקסבר כוליה מזבח בצפון קאי:

א) עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית ב) שירי הדם היה שופך על יסוד דרומית ג) ונאכלין לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה ד) בכל מאכל ליום ולילה ה) עד חצות: **גמ'** היכי עביד רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר נותן אמה אילך ואמה אילך וחד אמר ו) מחטא ויורד כנגד חודו של קרן אליבא דרבי אלעזר בר"ש דאמר היא עצמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי מר סבר אמה אילך ואמה אילך כנגד ז) קרן הוא ומר סבר כנגד חודה אין טפי לא מיתיבי חטאת הציבור והיחיד כיצד מתן דמן היה עולה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית ח) וטובל באצבעו ט) הימנית המיומנת שבימין מן הדם שבמזרק וחומר ד) בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שמכלה כל הדם שבאצבע וכן כל קרן וקרן הכי קאמר י) מצוה בחודה אי עבד אמה אילך ואמה אילך לית לן בה: מאי רבי ומאי רבי אלעזר בר' שמעון י) דתניא דמים העליונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמעלה דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטן דברי רבי אלעזר ברבי שמעון אומר במה דברים אמורין בעולת העוף אבל בחטאת בהמה היא עצמה אין נעשית אלא על גופה של קרן אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי דכתיב [1] וההראל ארבע אמות ומההראל ה) ולמעלה וגו' ארבע אמות הוא דהויא אמר רב אדא בר אהבה ומקום ו) קרנות ארבע מקום קרנות ד' הויא אלא אימא רשות קרנות ד': ז) תנן התם ח) חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים מנא הני מילי אמר רב אחא ז) בר רב קטינא שנאמר [2] והיתה הרשת עד חצי המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים: שירי הדם כו': ט) ת"ר [3] אל יסוד מזבח ח) זה יסוד דרומי אתה אומר זה יסוד דרומי או אינו אלא יסוד מערבי וילמד סתום מן המפורש ט) אמרת ילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו י) מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל יא) בסמוך לו [4] אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו: יב) תניא רבי ישמעאל אומר זה וזה יסוד מערבי ר' שמעון בן יוחאי אומר זה וזה יסוד דרומי בשלמא למאן דאמר יסוד מערבי קסבר ילמד סתום מן המפורש אלא למאן דאמר יסוד דרומי מ"ט א"ר אסי יב) קסבר האי תנא יג) כוליה יג) מזבח בצפון קאי ל"א כוליה פתח בדרום קאי

לשון הכתוב הכהן המחטא אותה (ויקרא ו): **אליבא דרבי אלעזר.** לקמן מייתי פלוגתייהו: **היא עצמה.** כלומר כל עצמה ועיקר מצותה אינו אלא שם: **דר"ע לא פליגי.** דלקן בעינן חובה [כג] דקרן כתיב ואמה על אמה ברוס אמה הנתון בראש המזבח בכל זוית וזוית בכל מקום שבה קרוי קרן: **כי פליגי אליבא דרבי.** דמכשר לה מחוט הסיקרא ולמעלה ואע"ג דלא בקרן: **מר סבר.** כי היכי דקרן הויא אמה על אמה אף כל שתחתיו כנגדו הוי קרן: **ומר סבר.** כיון דקרא לאו [כא] אקרנות ממש קפיד בשאר המזבח לא שייך לשון קרן אלא בחודה של זוית: **המיומנת שבימין.** אצבע הרגילה למלאכה ולא [כב] שאר אצבעות מוכנות להושיט ולטבל היינו שאצל, מיומנת אמנט"ר בלע"ז: **וחומר** [כג] **בגודלו ובאצבע קטנה.** מושך את הדם שבאצבע כלפי למטה שיפול כולו למזבח: **חומר.** לשון נחמרו בני מעיה [חולין דף טו.] דגוריי"ר בלע"ז: **ומחטא.** זריקת חטאת קרוי חיטוי כמו הכהן המחטא אותה: **לנגד חודה.** רבי היא דמכשר למטה מן הקרן להכי [כד] תנא לה בחודה: **בד"א.** דדמים העליונים כשירין למעלה מן החוט מיד: **בעולת העוף.** שנעשית למעלה כדאמרינן בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד:): **אבל חטאת בהמה.** דכתיב בה קרן בהדיא אינה נעשית כו': **והברזל.** מזבח: **ארבע אמות הוא דהוי.** בתמיה. וכי אין גובהו או רוחבו אלא ארבע אמות: **מקום קרנות ארבע.** כלומר הקרנות תופסין ארבע אמות במזבח דכל קרן אמה על אמה: **ומקום קרנות ארבע הוא.** בתמיה. והרי אין הקרנות אוכלין במזבח אלא שתי אמות מן המזרח למערב ושתים מן הדרום לצפון היינו שתים על שתים: **אלא.** על כרחך ה"ק קרא רשות קרנות ארבע כלומר שם רשות [כה] הקרנות תופסת למטה מהן ארבע אמות דהיינו עד החוט דכוליה הוי קרן [כו]: **הרשם.** כעין [כז] ליור מלוירת בקליעה של נחשת הויא בתמתיו [כח] של מזבח עשוי כנפה וגבוה עד חציו של מזבח: **הסורה נתנה מחילה.** מדקפיד אחצי מזבח: **אל יסוד המזבח.** האמור בחטאת החילוה: **או אינו אלא יסוד מערבי.** כדאשכחן בפנימיות לעיל אשר פתח אהל מועד וילמד סתום מן המפורש: **ינמד ירידתו מן הכבש.** בחילונות ושירי הדם בידו מיציאתו מן ההיכל [ושיריים הפנימיים בידו מה יציאתו מן ההיכל] ביסוד מערבי שהוא סמוך לו: **אף ירידתו מן הכבש.** נשפכין ליסוד דרומי שהוא סמוך לו: **זה וזה.** חילונים והפנימים: **סתום.** החילונים: **מפורש.** פנימים שכתוב בהן יסוד מערבי דכתיב אשר פתח אהל מועד: **מ"ט.** הא כתיב בפנימיים אל יסוד אשר פתח אהל מועד: **קסבר כוליה מזבח בצפון.** פתח ההיכל קאי ואין [כט] המזבח לפני הפתח כלום אלא אמה של יסוד דרומי אי נמי בצפון העזרה קאי [ל] והוו חמש אמותיו כנגד הפתח ואמה אחת מהן יסוד דרומי אישתכח דכי נפיק מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח [לא]. ואית דגרס כוליה פתח בדרום [לב] מזבח קאי והיא היא [לג] כל פתח ההיכל לדרומו של מזבח הוא:

תגא

יסוד, דאי משום שכל יסוד מערבי לא היה כנגד הפתח מה בכך הלא כי נמי מזבח ממועט היה מגלן דיסוד מערבי טולו מקרי כנגד הפתח והלא אורכו ל"ב אמות ורוחב חצי הפתח עשר אמות נמצא דעשר אמות הוו כנגד הפתח ושוב נשאר י"א אמות מכאן וי"א אמות מכאן שלא כנגד הפתח, ומ"מ מיקרי (טולו) [טליהו] יסוד כנגד הפתח משום דמקצתו כטולו. ואמר מורי דלמ"ד בצפון קאי איכא לאוקמי פתח אהל מועד ברוח דרומי שכל יסוד שלו כנגד הפתח דאמה דרומית של כל רוח דרומית הויא כנגד הפתח, ועוד דלא הוי יסוד לרוח דרומית רק אמה דאשונה שלו לד מערב כדקאמר לקמן והילכך לא מיקרי רוח מערבי כנגד הפתח כיון שאין יסוד שלו כנגד הפתח, אבל למ"ד דמזבח ממועט בפתח הפתח שפיר מיקרי רוח מערבית (ש)כנגד הפתח לפי שלא היה לו שום רוח אחר כנגד הפתח רק רוח מערבי שבמעטיתו הוא עשר אמות כנגד הפתח כל רוחב הפתח: מ"א ורוחב הוא ר' וא"כ מגלן דיסוד דרומי מיקרי פתח אהל מועד. לכן נראה דיסוד דרומי מיקרי יותר פתח אהל מועד מיסוד מערבי לפי שטולו כנגד הפתח, אבל יסוד מערבי אינו כנגד הפתח כי אם ה' אמות. וכ"מ ל"כ כי נמי מזבח ממועט מגלן דיסוד מערבי טולו מקרי יסוד כנגד הפתח והרי אורך היסוד של מערבי אורכו ל"ב אמות וחצי פתח ההיכל הוי עשר אמות נמצא יסוד המזבח מערבי עולה לכל לד על חצי הפתח י"א אמות, אלא ודאי דמקרי מקצת יסוד מערבי כטולו, וי"ל דודאי כי קאי בחצי העזרה הוי מקצתו כטולו לפי שלא היה רוח אחר כל מזבח אפי' מקצתו כנגד הפתח אבל כי קאי בצפון ל"ב רוח דרומי מיקרי פתח אהל מועד לפי שהוא טולו כנגד הפתח ולא מערבי שאינו כנגד הפתח כי אם מקצתו כך נראה למורי (מהר"פ):

כבש אב מיי' פרק ה' מהלכות מעה"ק הלכה י:
ל ג מיי' שם פ"ז הלכה ח:
ד מיי' שם פרק י' הלכה י:
ה מיי' שם הלכה מ:
לא ז מיי' שם פ"ה הלכה ז:
לב ח מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הלכה ט:

תורה אור השלם

1. וְהַהֵרְאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת וּמֵהָאַרְיאֵל (וּמֵהָאַרִיאֵל) וּלְמַעְלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע:
יחזקאל מג, טו
2. וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת כַּרְכֹּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמַטָּה וְהָיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ:
שמות כז, ה
3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה:
ויקרא ד, כה
ולרש"י צ"ל פסוק זה:
וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ:
ויקרא ד, לד

מוסף רש"י

מחטא ויורד. מחטא לשון ירידה היא, כדאמרינן במנחות טשא עולה ומתחטא (יומא נח.) **במה דברים** אמורים. דעליונים לא קניא להו מקום אלא שיהו מן החוט ולמעלה: על גופה של קרן. אלמן של אמה על אמה שבראש המזבח, אבל למטה מן הקרנות פסולה ואע"פ שהיא למעלה מן החוט ארבע אמות (לעיל י:) **חוגרו באמצע.** למזבח כביב (מנחות צז.). בגמרא גופהו (בכורות יז.) **התורה נתנה מחיצה.** ולתנו מגיע למטה עד תלי המזבח והוא היה סימן להבדיל בין דמים העליונים כו' (לקמן נד.): **להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים.** מטאת בהמה למעלה מן החוט וחטאת העוף למטה, ועולת העוף למעלה ועולת בהמה למטה (מנחות צז.). אי: וחטאת בהמה למעלה דכתיב ביה קרנות וכן עולת העוף, ואבל זבחים שלא פירש כאן נעשין למטה דכתיב בהו מזבח ולא כתיב בהו קרנות, וכוליה מזבח ליכא למימר דהוי מקומן שהרי תורה נתנה ממחיצה (לעיל י.) **כוליה פתח בדרום קאי.** פתח דהיכל בדרומו של מזבח קאי, הלכך יסוד אשר פתח אהל מועד היינו דרומי (יומא נט.):

לעזי רש"י

אמנט"ר אמנייד"א. מוכנה, מוכשרת.
דגוריי"ר דיטרייר"א. לכורך.

שיטה מקובצת

כוליה מזבח בצפון קאי. פ"ה ואית דגרסי כו'. וקשה לפי' זה דלקמן בפ' קדשי קדשים (נח.) מוכח דלמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי הוי אמה אמות דרומית כנגד הפתח כו'. לכך נראה לשון אחר שבקונטרס דכוליה מזבח בצפון קאי ולפון העזרה ממחיל באמצע הפתח שהוא רחב עשר אמות, ונמצא ה' אמות דרומית של מזבח כנגד הפתח ואמה אחת מהן יסוד דרומי ואע"פ דאמה דרומית, וא"כ כשיוצא מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון כנגד אמצע הפתח וגיגולת של אדם לצאת באמצע הפתח. ודוחק הוא וכי לעולם הוא יוצא באמצע הפתח. ועוד קשה מנגלן דאותה אמה היא יסוד לפי שהיא כנגד הפתח, אימא דגם ד' אמות מערביות שכנגד הפתח הוו כנגד הפתח כי אם ה' אמות. וכ"מ ל"כ כי נמי מזבח ממועט מנגלן דיסוד מערבי טולו מקרי יסוד כנגד הפתח והרי דיסוד מערבי אורכו ל"ב אמות וחצי פתח ההיכל הוי עשר אמות נמצא דעשר אמות הוו כנגד הפתח ושוב נשאר י"א אמות מכאן וי"א אמות מכאן שלא כנגד הפתח, ומ"מ מיקרי (טולו) [טליהו] יסוד כנגד הפתח משום דמקצתו כטולו. ואמר מורי דלמ"ד בצפון קאי איכא לאוקמי פתח אהל מועד ברוח דרומי שכל יסוד שלו כנגד הפתח דאמה דרומית של כל רוח דרומית הויא כנגד הפתח, ועוד דלא הוי יסוד לרוח דרומית רק אמה דאשונה שלו לד מערב כדקאמר לקמן והילכך לא מיקרי רוח מערבי כנגד הפתח כיון שאין יסוד שלו כנגד הפתח, אבל למ"ד דמזבח ממועט בפתח הפתח שפיר מיקרי רוח מערבית (ש)כנגד הפתח לפי שלא היה לו שום רוח אחר כנגד הפתח רק רוח מערבי שבמעטיתו הוא עשר אמות כנגד הפתח כל רוחב הפתח: מ"א ורוחב הוא ר' וא"כ מנגלן דיסוד דרומי מיקרי פתח אהל מועד. לכן נראה דיסוד דרומי מיקרי יותר פתח אהל מועד מיסוד מערבי לפי שטולו כנגד הפתח, אבל יסוד מערבי אינו כנגד הפתח כי אם ה' אמות. וכ"מ ל"כ כי נמי מזבח ממועט מנגלן דיסוד מערבי טולו מקרי יסוד כנגד הפתח והרי אורך היסוד של מערבי אורכו ל"ב אמות וחצי פתח ההיכל הוי עשר אמות נמצא דעשר אמות הוו כנגד הפתח ושוב נשאר י"א אמות מכאן וי"א אמות מכאן שלא כנגד הפתח, ומ"מ מיקרי (טולו) [טליהו] יסוד כנגד הפתח משום דמקצתו כטולו. ואמר מורי דלמ"ד בצפון קאי איכא לאוקמי פתח אהל מועד ברוח דרומי שכל יסוד שלו כנגד הפתח דאמה דרומית של כל רוח דרומית הויא כנגד הפתח, ועוד דלא הוי יסוד לרוח דרומית רק אמה דאשונה שלו לד מערב כדקאמר לקמן והילכך לא מיקרי רוח מערבי כנגד הפתח כיון שאין יסוד שלו כנגד הפתח, אבל למ"ד דמזבח ממועט בפתח הפתח שפיר מיקרי רוח מערבית (ש)כנגד הפתח לפי שלא היה לו שום רוח אחר כנגד הפתח רק רוח מערבי שבמעטיתו הוא עשר אמות כנגד הפתח כל רוחב הפתח: מ"א ורוחב הוא ר' וא"כ מנגלן דיסוד דרומי מיקרי פתח אהל מועד. לכן נראה דיסוד דרומי מיקרי יותר פתח אהל מועד מיסוד מערבי לפי שטולו כנגד הפתח, אבל יסוד מערבי אינו כנגד הפתח כי אם ה' אמות. וכ"מ ל"כ כי נמי מזבח ממועט מנגלן דיסוד מערבי טולו מקרי יסוד כנגד הפתח והרי די